

De utländska företagens växande roll i det amerikanska näringslivet

Under 1960- och 70-talen var protesterna ofta högljudda mot amerikanska multinationella företag som IBM, ITT, General Electric och Exxon för att nämna några av de mest kända. Dessa företag expanderade snabbt både i Europa och tredje världen och många menade att de på grund av sin transnationella karaktär var mindre bundna av lagar och förordningar än de inhemska företagen i de länder där de verkade. Kritikerna ansåg att det agerande som gynnade de internationella företagen mycket väl kunde missgynna medborgarna i företagets värdland.

USA var vid denna tidpunkt huvudsakligen hemland för multinationella företag. Landet var endast i mindre omfattning värdland för företag från andra länder. Detta avspeglade sig också i den amerikanska politiken gentemot multinationella företag; den inriktades främst på att främja amerikanska företags intressen utomlands; vilken roll dessa kunde spela i amerikansk utrikespolitik, hur man kunde garantera likabehandling för amerikanska företag i värdländerna (t.e.x vid offentliga upphandlingsbeslut) osv.

Omsvängning

På senare tid har en kraftig omsvängning skett. USA är numera även ett viktigt värdland för utländska investeringar. Detta har inte undgått att påverka debatten. Många är oroad för att utländska företag agerar annorlunda än de inhemska och att detta skulle kunna minska sysselsättningen, försvaga utrikesbalansen, hämma den tekniska utvecklingen och i förlängningen t.o.m. utgöra ett hot mot den nationella säkerheten. Argumenten är således exakt desamma som användes mot amerikanska företag i Europa för ett femtontal år sedan.

Men är då de utländska företagens närvaro i USA så stor

och växer den så snabbt att oron är befogad? Vi kommer i denna artikel att titta lite närmare på hur viktiga de utländska företagen blivit för den amerikanska ekonomin och om det finns någon grund för de farhågor som luftats i den allmänna debatten. Kanske är det så enkelt att de utländska företagens ökade närvaro är en naturlig följd av USA:s ökade integration i världsekonomin och därför bara ett hälsosamt inslag i den ekonomiska utvecklingen.

Under de två-tre senaste åren har oron ökat över att särskilt det japanska engagemanget växer mycket snabbt. Vissa hävdar t.o.m. att om trenden fortsätter kommer

USA att "uppslukas" av Japan. Denna intressanta fråga kommer vi att specialgranska i nästa nummer av Volvo Monitor.

Olika investeringar

Vid utgången av 1987 uppgick de totala utländska tillgångarna i USA till 1.536 miljarder dollar, vilket motsvarande ca 10 procent av den totala amerikanska kapitalstocken. Nästan 80 procent av de utländska tillgångarna är i form av finansiella placeringar som statspapper, börsaktier, privata obligationer och banktillgodohavanden. Resten av tillgångarna på drygt 300 miljarder dollar är direktinvesteringar, d.v.s. reala tillgångar som fabriker, mark och bostäder. Vid direktinvesteringar behåller den utländske intressenten kontrollen över hur tillgångarna sköts. Sådana investeringar är därför i regel synligare än utländska placeringar i aktier och obligationer.

Omfattningen

Det finns naturligtvis flera olika sätt att mäta omfattningen av de utländska företagens närvaro. De viktigaste av dessa framgår av *Tabell 1*.

De tre första mätten ger en uppfattning om de utländska företagens betydelse för den totala ekonomin, medan de tre sista visar olika aspekter

på deras betydelse i tillverkningsindustrin. Som vi ser har de utländska företagens andel av den totala ekonomin ökat från 1-1,5 procent 1977 till 3-4 procent 1987 beroende på hur vi mäter.

Eftersom de typiska utländska företagen är verksamma inom tillverkningsindustrin, är deras betydelse betydligt större inom den sektorn. Vi ser hur deras andel av tillverkningsindustrin har ökat från cirka 4 procent 1977 till närmare 10 procent 1987.

Vi kan således konstatera att oavsett vilket mått vi använder, har de utländska företagens relativa betydelse i den amerikanska ekonomin mer än fördubblats sedan 1977. Men om vi jämför siffrorna för 1981 och 1987 ser vi att huvuddelen av tillväxten *inte* har ägt rum under de allra senaste åren i samband med att USA har blivit en stor nettolåntagare. Det ökade utländska engagemanget i amerikanskt näringsliv är en långsiktig trend som verkar ha mycket litet att göra med att USA under de senaste åren behövt skuldsätta sig utomlands.

Varför USA?

Vad beror då det ökade utländska engagemanget i amerikanskt näringsliv på? För ett par decennier sedan låg de stora amerikanska företagen teknologiskt sett före sina konkurrenter från andra länder. Detta avspeglade sig på flera sätt: ett stort handelsöverskott, förmåga att betala högre löner än i andra länder osv. Detta försteg internationellt blev naturligtvis än mer svåröverstigit för utländska konkurrenter på de amerikanska företagens egen hemmaplan. Därmed blev det sällan lönsamt för utländska företag att sätta upp egen tillverkning i USA.

Allt detta har som bekant förändrats under de senaste decennierna. De ledande innovatörerna inom olika branscher är allt oftare företag från andra länder. Därmed finns det numera i många fall möjligheter för dessa företag att producera mer effektivt än amerikanska företag, även i USA.

Hur kraftig denna omsväng-

Tabell 1.
Utvecklingen för några olika mått på de utländskaföretagens närvaro i USA, 1977, 1981, 1987 (andel i procent)

	1977	1981	1987
Andel av totalt kapital i amerikanskt näringsliv	1,1	2,0	3,6
Andel av total sysselsättning i USA	1,5	2,7	3,0
Andel av USA:s BNP	1,8	3,2	3,5
Andel av totala tillgångar i tillverkningsindustrin	4,3	7,9	9,4
Andel av sysselsättningen i tillverkningsindustrin	3,5	6,5	7,4
Andel av produktionen i tillverkningsindustrin	3,5	7,4	8,0

Källa: Survey of Current Business

Figur 1.
Kvoten mellan
amerikanska företags
kapital i utlandet
och utländska företags
kapital i USA, 1972-87

ning varit, framgår tydligt i Figur 1, som visar kvoten mellan amerikanska företags kapital i andra länder och utländska företags kapital i USA. Från en kvot på sex 1972, har man nu nått ett läge där de utländska företagens eget kapital i USA i princip är lika stort som de amerikanska multinationella företagens eget kapital i sina bolag utomlands.

Var är taket?

Som vi ser här USA på mindre än två decennier utvecklats till lika mycket världsländ som moderland för multinationella företag. En naturlig fråga är om denna trend kommer att fortsätta så att det amerikanska näringslivet slutligen kontrolleras av utländska företag. Vi måste först konstatera att en andel för utländska företag i tillverkningsindustrin på 10 procent är mycket låg jämfört med länderna i Väst-europa. Där har de utländska företagens andel stabiliserat sig på ungefär 20 procent. Det ökade utländska engagemanget i amerikansk industri kan därför snarare ses som en naturlig trend mot att USA håller på att bli ett mer "normalt" land i meningen att multinationella företag börjar spela ungefär samma roll där som i andra industriländer.

Ogrundad oro

En närmare analys av de utländska företagens agerande i USA, tyder på att de i stort sett agerar på samma sätt som sina amerikanska motsvarigheter. Det är inte så att de mest kvalificerade och högvärlade funktionerna inom

företaget flyttas hem till moderlandet. Forskning och utveckling är heller inte lägre i de utlandsägda företagen ("huvudkontorseffekten"). Den enda tydliga skillnaden är att de utländska företagen har en tendens att importera mer i förhållande till produktionen. Detta kan dock mycket väl komma att minska efter hand när man blir mindre beroende av importerade insatsvaror genom att man bygger upp ett nät av amerikanska underleverantörer och integrerar produktionen ytterligare bakåt.

I stället är det sannolikt att de utländska företagen för in nya värdefulla kunskaper i amerikansk ekonomi, t.ex. genom att man introducerar ny teknologi som kan efterliknas av andra företag och genom att man utbildar arbetskraft som kan ta med sig sina nyförvävade kunskaper till inhemska företag.

Närmare 95 procent av de utländska investeringarna görs antingen av allierade stater eller av neutrala länder i Väst-europa. Det är därför inte heller så att utländska företag skulle kunna användas som fientligt sinnade staters förlängda arm i USA. Det enda hotet mot den nationella säkerheten är av ett helt annat och mer oväntat slag. Den amerikanska regeringen förlitar sig fortfarande nästan helt på inhemska företag för försvarsleveranser. Därigenom förhindras det amerikanska försvaret från att dra fördel av utländska företags teknologi, som kan vara bättre än vad amerikanska företag har tillgång till. Det blir intressant att se om den amerikanska regeringen omprövar sin ovilja att ge försvarskontrakt till utländska företag eller om man väljer att införa begränsningar mot företag som anses arbeta med militärt betydelsefull teknologi.

Slutbedömning

De utländska företagens betydelse för den amerikanska ekonomin har ökat snabbt under de senaste femton åren. Tvärt emot vad som ofta hävdas har denna utveckling snarare bromsats upp under de senaste åren. Huvudanledningen till den ökade utländs-

ka närvaron, är att amerikansk industri inte längre har ett teknologiskt försteg framför ledande företag från andra länder. De utländska företagen betyder fortfarande ungefär bara hälften så mycket för USA som för ett typiskt väst-europeiskt land och de senaste årens tendens visar bara att USA i detta avseende håller på att bli mer likt andra jämförbara industriländer. De utländska företagen bidrar till

att föra in ny teknologi och nya kunskaper som kommer hela det amerikanska näringslivet tillgodo. Det enda hot man kan se är risken för att amerikanska företag, som är viktiga för den teknologiska utvecklingen inom det amerikanska försvaret, blir utkonkurrerade av utländska företag, vilka med nuvarande regler inte kan utnyttjas för försvarsleveranser. ●

TEXT: MAGNUS HENREKSON

質

スプロークセンターでは、"質"と
いう言葉を100ヶ国以上の言語で
書き表すことができます!*

Volvo Språkcenter—
en resurs inom Volvokoncernen

Volvo Group Support AB
Språkcenter,
Avd 5250
405 08 Göteborg

Tel: 031-66 14 60
Fax: 031-54 33 25
Memo: vgs.5250 cm

VOLVO